

"Op zoek naar zin in de V&V": Een interventie ter bevordering van zingeving, stemming en kwaliteit van leven van verpleeg- en verzorgingshuisbewoners. Een pilotstudie.

Gepubliceerd: 15-06-2009 Laatste bijgewerkt: 04-05-2024

Doelstelling van het onderhavige project is om de cursus 'Op zoek naar zin' toepasbaar te maken voor kwetsbare ouderen die in verpleeg- en verzorgingshuizen wonen.

Ethische beoordeling	Goedgekeurd WMO
Status	Werving gestopt
Type aandoening	Overige aandoening
Onderzoekstype	Interventie onderzoek

Samenvatting

ID

NL-OMON33327

Bron

ToetsingOnline

Verkorte titel

Cursus voor ouderen in de verpleeg- en verzorgingshuizen.

Aandoening

- Overige aandoening

Synoniemen aandoening

kwaliteit van leven, stemming

Aandoening

somberheidsklachten, kwaliteit van leven, psychologisch welbevinden, zelfwaardering

Betreft onderzoek met
Mensen

Ondersteuning

Primaire sponsor: Trimbos-instituut

Overige ondersteuning: De Open Ankh; Stichting Sluyterman van Loo; Stichting RCOAK; Actiz en Vereniging het Zonnehuis

Onderzoeksproduct en/of interventie

Trefwoord: reminiscentie, verpleeghuis, verzorgingshuis, zin van het leven

Uitkomstmaten

Primaire uitkomstmaten

- Kwaliteit van leven
- Depressieve klachten
- Psychologisch welbevinden
- Zelfwaardering

Secundaire uitkomstmaten

Niet van toepassing

Toelichting onderzoek

Achtergrond van het onderzoek

In de afgelopen jaren is in toenemende mate aandacht ontstaan voor verantwoorde zorg in verzorgings- en verpleeghuizen (Actiz, 2007). Een onderdeel daarvan is aandacht voor het mentaal welbevinden van verzorgings- en verpleeghuisbewoners. Zo wordt ervan uitgegaan dat zorgverleners aandacht hebben voor de ondersteuning van cliënten bij hun persoonlijke ontwikkeling, levenskeuzen en zingeving, en dienen zij voldoende aandacht te hebben voor cliënten die eenzaam zijn of depressief. Het aanbod aan psychosociale of psychologische interventies op het gebied van zingeving, eenzaamheid en depressie in zorginstellingen is echter nog beperkt, zo blijkt uit de Monitor Geestelijke Gezondheidszorg Ouderen van het Trimbos-instituut (Pot et al., 2007).

Life review is een proces waarbij sommige mensen hulp nodig hebben. Zij redden het niet op eigen kracht en een gevolg daarvan kan een depressie zijn. Om deze mensen te ondersteunen bij de genoemde ontwikkelingsopgaven heeft het Trimbos-instituut de cursus *Op zoek naar zin* ontwikkeld.

Deze cursus combineert life review met creatieve uitingen. De combinatie is belangrijk omdat voor sommige mensen non-verbale methodes beter geschikt zijn voor zelfexpressie en een goede manier zijn om om te gaan met de ervaringen in iemands leven (Pizzi, 1997). Deze cursus bestaat uit 12 bijeenkomsten van 2,5 uur, waarin de deelnemers op een zorgvuldige manier worden uitgenodigd om uit verschillende levensfasen herinneringen op te halen, daarover aan elkaar te vertellen en ze creatief te verbeelden. Doelstelling van de cursus is dat de deelnemers door het maken van een levensverhaal zich kunnen verzoenen met het leven zoals het gelopen is en van daaruit een nieuw perspectief op de toekomst krijgen.

Bij de doelgroep ouderen met depressieve klachten is een RCT uitgevoerd naar de effecten van de cursus; de depressieve klachten bleken af te nemen. De resultaten worden op dit moment beschreven in een rapportage voor ZonMW. Recentelijk is deze cursus aangepast voor de doelgroep ouderen met een chronische psychiatrische aandoening (Raaijmakers et al., 2007) Voor deze variant zijn de duur van de bijeenkomsten ingekort, er zijn minder verbale opdrachten en het huiswerk in kleine subgroepen is afgeschaft. De eerste resultaten op grond van een pilotonderzoek naar deze variant zijn bevredigend (Willemse et al., submitted).

Het onderhavige project betreft de ontwikkeling van een interventie die de bevordering van zingeving, de vermindering van depressie en de verbetering van de kwaliteit van leven van verzorgings- en verpleeghuisbewoners ten doel heeft. De interventie die we in dit project ontwikkelen is dus bedoeld voor zeer oude en op meerdere domeinen (lichamelijk, sociaal en psychisch) kwetsbare mensen. Bij deze mensen gaat het met name om het kunnen aanvaarden van de eindigheid van het leven, een positievere beleving van de ouderdom (Haight et al, 2000; Burnside, 1996) en een verbetering van hun kwaliteit van leven .

Doel van het onderzoek

Doelstelling van het onderhavige project is om de cursus 'Op zoek naar zin' toepasbaar te maken voor kwetsbare ouderen die in verpleeg- en verzorgingshuizen wonen.

Onderzoeksopzet

De studie bestaat uit 3 onderdelen

1. Proef implementatie van de cursus in verzorgings- en verpleeghuizen.
2. Evaluatie-onderzoek
3. Bijstellen van handleiding en het draaiboek op basis van de resultaten van de procesevaluatie

Alleen onderdeel 3 zal hier worden toegelicht:

Het evaluatieonderzoek volgt een pretest-posttest design met een voormeting (interview) de week voor het begin van de cursus en een nameting (interview) de week na het eind van de cursus. In de nameting wordt bij alle deelnemers van de cursus het effect op tevredenheid met het leven, psychologisch welbevinden, lichamelijk welbevinden en zelfvertrouwen gemeten.

Ook wordt een procesevaluatie uitgevoerd onder de cursusdeelnemers én de cursusleiders. Bij de cursusleiders wordt dit gedaan door middel van een evaluatieformulier die de cursusleiders per bijeenkomst invullen. Hierop noteren zij de aanwezigheid van de deelnemers, beschrijven de sfeer, geven aan wat wel en niet werkte en hoe ze dat de volgende keer beter kunnen aanpakken. Na afloop van de cursus wordt per groep één begeleider geïnterviewd over de ervaringen met de cursus.

De deelnemers worden na afloop van de cursus gevraagd naar de tevredenheid met de cursus. Per cursusgroep wordt er ook één deelnemer na afloop geïnterviewd over de ervaringen met de cursus.

Onderzoeksproduct en/of interventie

De gestandaardiseerde interventie in deze pilotstudie bestaat uit de versie van de cursus 'Op zoek naar zin' voor ouderen met een chronische psychiatrische aandoening (Raaijmakers et al., 2007). Deze cursus is een aangepaste versie van de cursus >op zoek naar zin> voor ouderen met depressieve klachten, ontwikkeld door het Trimbos-instituut. Voor de deelnemers bestaat de interventie uit een cursus van 12 bijeenkomsten van anderhalf uur in een groep van maximaal 8 personen. Iedere bijeenkomst wordt er een ander thema behandeld. In deze interventie wordt gebruik gemaakt van de reminiscentie en life review methodiek. Hierbij wordt teruggeblikt, worden de gebeurtenissen uit het voorbije leven nog eens op een rij gezet, om daarmee voor antwoorden te vinden op zingevingvragen, om een nieuw perspectief op de toekomst te formuleren. De groepsinterventie volgt een stapsgewijze opbouw en is gestructureerd aan de hand van leerdoelen en oefeningen.

Inschatting van belasting en risico

Na het instemmen met het onderzoek wordt twee keer een interview bij de deelnemer afgenomen, te weten bij de voor- en nameting. Deze interviews duren maximaal één uur. Voor het volgen van de interventie, de cursus *Op zoek naar zin* is een tijdsinvestering van 12 keer anderhalf uur, in totaal 18 uur gedurende 12 weken gemoeid.

We verwachten dat de interventie (cursus) het welbevinden van de deelnemers zal verbeteren. Ook verwachten we dat de deelnemers graag zullen deelnemen aan de cursus omdat er weinig interventies beschikbaar zijn voor deze doelgroep.

De interventie is eerder gebruikt en onderzocht in andere oudere doelgroepen waarvan geen bijwerkingen of nadelige gevolgen bekend zijn.

Mogelijk vormt het geconfronteerd worden met onprettige herinneringen uit het verleden een extra belasting voor de deelnemer. Om die reden kiezen we voor begeleiders die werkzaam zijn binnen de instelling en bekend zijn met de doelgroep. Indien nodig kunnen zij de deelnemer doorverwijzen naar een geschikte behandelaar. Bovendien kan deelname aan het onderzoek op elk gewenst moment worden afgebroken.

Contactpersonen

Publiek

Trimbos-instituut

Postbus 725
3500 AS Utrecht
Nederland

Wetenschappelijk

Trimbos-instituut

Postbus 725
3500 AS Utrecht
Nederland

Locaties

Landen waar het onderzoek wordt uitgevoerd

Netherlands

Deelname eisen

Leeftijd

Volwassenen (18-64 jaar)
65 jaar en ouder

Belangrijkste voorwaarden om deel te mogen nemen

(Inclusiecriteria)

De deelnemer is:

- 55 jaar of ouder
- woont in een verzorgingshuis of verpleeghuis wonen voor somatische redenen
- staat open voor het ophalen van herinneringen
- heeft de vaardigheden/mogelijkheden om in een groep te functioneren.

Belangrijkste redenen om niet deel te kunnen nemen (Exclusiecriteria)

- Mensen die doof of blind zijn
- Mensen met ernstige psychiatrische problemen
- Mensen met teveel cognitieve beperkingen

Onderzoeksopzet

Opzet

Type: Interventie onderzoek

Blinding: Open / niet geblindeerd

Controle: Geen controle groep

Doel: Behandeling / therapie

Deelname

Nederland

Status: Werving gestopt

(Verwachte) startdatum: 21-09-2009

Aantal proefpersonen: 64

Type: Werkelijke startdatum

In onderzoek gebruikte producten en hulpmiddelen

Registratie: Geen registratie

Ethische beoordeling

Goedgekeurd WMO

Datum: 15-06-2009

Soort: Eerste indiening

Toetsingscommissie: METIGG: Medisch Ethische Toetsingscommissie Instellingen
Geestelijke Gezondheidszorg (Utrecht)

Registraties

Opgevolgd door onderstaande (mogelijk meer actuele) registratie

Geen registraties gevonden.

Andere (mogelijk minder actuele) registraties in dit register

Geen registraties gevonden.

In overige registers

Register	ID
CCMO	NL27600.097.09